

Ներկայ կտակս՝ զոր իմ յօժար կամքս դրած է՝ ի ներկայս թեան վկայիցն ստորագրեալ եմ, ինչպէս որ ըստ ամեն մասանց կառարեկալէս ի դործ պիտի

դրուի առանց բան մի փոխութեամբ, նոյնպէս և հետեւեալ գրածներս պէտք է որ ճշդիւ գործադրուին:

Աստուծոյ յաջողութեամբ և ողորմութեամբը վեց յարկէ բաղկացեալ մեծ տուն մի շինել տուի Աղէքսան. դրիոյ մէջ Աթլթարին կոչուած թաղը (Կաղիւ Ա) ուս. թափա փաշային պալատին մօտ: Այս անշարժ ստաց. ուսածը ինձ կը վերաբերի զօրութեամբ օրինաւոր հէօճէթի մը որ Աղէքսանդրիոյ մէջքէմէն եղած է յանուն իմ: Ուստի իմ յօժար կամօքս և կատարեալ պէս խելքս պիտիս ըլլալով, ի ներկայութեան մեր արքայան առաջնորդ Գարբիէլ արքեպիսկոպոսին և ուրիշ եկեղեցականաց վախճան զոյժեալ իմ մեծ տունս, որպէսզի մահուանէս ետեւ մնացեալ միւս ամեն ստացուածոցս եկամտից հետ ներկու հաւասար բաժին ըլլայ: Առաջին բաժինը՝ Գահիրէի սուրբ Աստուածածին եկեղեցւոյն վախճան ըլլալով, աղքատաց և կարօտեղոյ պիտի բաժնուի: Իսկ երկրորդ բաժինը՝ զարձեալ Գահիրէի խորհրդէն աղջային դպրոցին վախճան ըլլալով, անոր պիտոյնցը համար ծախք պիտի ըլլայ:

Բայց յայսոցանէ իմ կամքս է որ ըրած հետեւեալ նուէրներս բարդուին ի վերայ հրիտակաց զորս յիշած եմ կտակիս մէջ, և մահուանէս ետեւ այս գումարները վճարուին յիշեալ նախնիքաց հրիտակացս հետ ընթացիկ դրամով, այսինքն նոյն զինով որ պիտի անցնի վճարման օրը:

Սարգիսին կնոջ՝ այսինքն Սուլթանին զաւակացը, կամ իրեն՝ ի դիպագածի որ զաւակ չունենար, պէտք է վճարեն իւր անձնական հրիտակէն ի զատ, որ յիշուած է կտակիս մէջ:

զուրուշ. 10.000

Կարկիէճի օղլու Գրիգորին կնոջ, այսինքն քրոջս Հովհաննէին որդւոյն Նուսուֆին, որուն կնքամայրն եմ այսինքն ես մկրտել տուած եմ, 10.000 զուրուշ. տրուի: Իսկ եթէ Տէր մի՛ արասցէ սղան կրմունի, այս գումարը ոչ ումեք վճարուելով, պէտք է որ եկեղեցւոյն և դպրոցին յանձնուի, զուշ. 10.000

Կտակիս մէջ յիշուած գումարէն ի զատ, իմ կամքս է որ 30.000 զուրուշ վճարուի Սրբուհի քրոջս զոր ես ամուսնացուցեալ եմ, և որովհետեւ տակաւին իմ տունս կը բնակի, կուզեմ որ իւր բնակարանս սենեկին միայն կահ կարասիքը իրեն տրուի բայց ի արծաթեղէններէն որ իմ ստացուածքս են, զուրուշ. 30.000

Իմ չորս եղ գերիններուս, որոց՝ երեքը ազատ են և չորրորդին ազատութիւն պիտի տրուի, 2500 ընթացիկ զուրուշ վճարուի իւրաքանչիւրոյն՝ կտակաւս արդէն անոնց շնորհուած գումարներէն ի զատ:

զուրուշ. 10.000

Ընդամենայն ընթացիկ դրամ, զուրուշ. 60.000
Բայց յայսմանէ, որովհետեւ ճշդիւ չեմ կրնար նշանակել իմ յուղարկաւորութեան հանգիսին ծախքը, կաղաչեմ նոյն հանգիսին հողաբարձու կարգուելու յարգելիները, որ պէտք եղած ծախքը չխնայեն և կտակիս մէջ ըստ այսմ մասին նշանուակուած գումարէն աւելի ծախք ընեն՝ եթէ հարկը կը պահանջէ: Չայս ամենայն իմ յօժար կամօքս որոշելով, կը ստորագրեմ՝ զներկայ յաւելուածը և միանգամայն կը հաստատեմ իմ առաջին ստորագրութիւնս զոր կտակիս մէջ գրած եմ:

20 Թէմուշ 1861 (Չեւաթիւր և Կիսի)
(Չեւաթիւր եւ Կիսի) Փարիզ, զուստր Յօճակ-
Գաբրիէլ Եպիսկոպոս. Եսի եւ լծակից հանգուց-
Գրիգոր վարդապետ. եալ Յակոբայ Եղիազար-
Միքայէլ վարդապետ. եան:
Տէր Կարապետ քահանայ:

Կը հաւատեմ թէ ներկայ թարգմանութիւնը՝ հաւանաբար է Գահիրէի աղջային առաջնորդարանը զըտնուած քննարկին:

Գահիրէ, 20 Յունիս 1870

(Չեւաթիւր և Կիսի)

ՄԵՍՐՈՎԷ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Աղէքսանդրիայէն ընդարձակ յօդուած մի ընկալաք ի հրատարակութիւնս, որ թէպէտեւ ոչ սակաւ խիստ է, այլ էապէս պաշտպանողական կերպարանք մի ունենալով և անձնական պատուոյ դէմ նախադարձակման պատասխան ըլլալով, անոր խտուածութիւնը մեծապէս կը շփաւորուի: Բայց և այնպէս կը ցաւեմք ի բոլոր սրտէ որ Երուսաղէմայ միաբանութենէն հրատարակեալ Սիօն ամսագրոյն կենցաղադիտական

խորին անհմտութիւնը և անոր անպատկառ զրիշ իւրաւունք տուին Աղէքսանդրիոյ ընդունել ի ծոց իւր այնպիսի յօդուածներ, որոց հրատարակութիւնը հակառակ է իւր բնականաշարք հաճանքի համատեղութեանը:

Սակայն այնպիսի լուսաւորեալ ժամանակի մը մէջ կ'ապրինք որ օրինաց և արդարութեան սկզբանց առջեւ ինչպէս որ ամենամեծ հարուստը հաւասար է աղքատին, նոյնպէս և զլիաւոր եկեղեցականներն ևս հաւասար են աշխարհականաց: Ուստի ո՞վ որ ինչ կարգէ անձ կուղէ թող ըլլայ, ուղածը անխոհեմաբար կը զրոյցէ կամ կը զրկէ, չուղածը կը լռէ: Հասարակաց այս առածը ահա ի գործ կը դրուի վերոյիշեալ պատասխանով, զոր ողջամիտ հասարակութեան աչաց առջեւ դնելով, անոր անկողմնադաճ արդար դատաւարանին կը յանձնեմք:

ԵՍՍԱՅԻ ՊԱՏՐԻԱՐԿ, ՍԻՈՆ ԵՒ ՍԻՄԷՈՆ

Իրաւէ արդեօր, պարոն Սիմեոն, Եգիպտոսի մէջ տարածուած այն լուրը թէ վիճարկաւ կաթուղիով Նսայի Պատրիարքին, Սիօն ամատեղութիւն միջոցաւ, հետզհետէ հրատարակած հայհոյութիւնները տեսնելով, նորա Քրիստոսի հաւատարիմ աշակերտը լինելուն ի վարձատրութիւն, վիզին կախելու պատուոյ պնակ մի դրկիւրէ նմա, որուն վերայ ոսկեղծ տառերով փորագրուած է եղբ հետեւեալ խօսքը:

Սա է վայրենի, հայհոյիչ Նսայի:

Պատրիարք Սիօնի, Կեղտն Հայ ազգի:

Նսայի Պատրիարք՝ Սիօնի Յուսիս, Յուսիս և Օգոստոս ամսագրերով բաւականապէս յայտնեց ողջամիտ հասարակութեանը թէ ինքը ինչ զրիւն է ինչ տրմանաց սկիզբն անձ մըն է. ուստի մեք պէտք չունինք նորէն անոր կարագորութիւնը ընելու: զի իւր ընթացքը հաւատարիմ ներկայացուցին է իւր արժանացը: այսու ամէնայն անգամ մը ևս նորա վայրաճաշութեանց պատասխանել հարկ կը համարուի:

Նսայի Պատրիարք՝ մեծա. Յանդրեան թաղու որ աղային համար գող է, կըսէ, և կը յաւելու թէ անոր անունը նսեմութիւն պիտի տայ Նուսուր փաշային անուն վեհմութեանը: Այս խօսքը եթէ Պատրիարքը կարենար վեհ. Նուսուր փաշային բերնէն լսելով հրատարակել, պիտի խոնարհ լինէ իրեն և աղէկ պիտի ըսէ ինք: Բայց քանի որ յիշեալ փաշան իւր արժանաւոր փոխաւորը ամենայն սխալով յարգանք կը պատուէ և ընդդէմ անոր չորանախանձ հակառակորդացը, օրըստօրէ ևս առուել մոեքմութիւն կը պոյնէ նմա, ըսել է որ Նսայի պատրիարքին և անոր նմաններուն իսկ ընել կ'ընայ: Բայց զարմանալին այն տեղն է որ, այսչափ երեւի վաճառականներ և եղիպտական իշխանութեան բարձրաստիճան բազմութիւ պաշտօնատարները չեն կրցիր թաղու որ աղային ինչ անձ ըլլալը հասկնալ, նմանապէս թուրքոյ առաջին տիրութիւններէն մին՝ վեհ. Նուսուր փաշան կըսեմ, քառաղջ գարէ ի վեր իւր փոխանորդին հաւատարիմ լինելը ու արժանեղը չէ կրցիր ճանաչել, և Գայսերի թաղաւ գիւղէն ի տղաբանութենէն ի դռնապանութիւն մտնող ի դռնապանութենէն ի փոթօկրաֆիստի անցնող և ի փոթօկրաֆիստի ենէ ամենաղթարդաբար ի պատրիարքութիւն կոչուող Նսային կրցիր է ճանաչել զԹաղու որ աղան: Պատ. ուր ուրեմն իւրեն, և մեղք Հայոց ազգին՝ որ չգիտէր թէ երկրորդ Նսայի մարգարէ մի ունի ի ծոց իւր:

Բայց եթէ Նսայի պատրիարքին գրուցածին պէս՝ Թաղու որ աղան պղծ, լիւր և գող էր, ինչ երեսով ուղղակի յԱղէքսանդրիա՝ և մեծապատուութեան տունը ինքնահրաւիր իջաւ ու ինքն ալ պղծուեցաւ: Ինչո՞ւ համար նոյն տունը օրերով մնաց, կերաւ, խմեց և քանի մը անգամ հոգի վրայ ելլելով՝ անոր կենդանութեանը գինի խմել առաջարկեց, և այսօր ապրիստութեամբ կը լինամանէ և անասուն կանուանէ զնա: Բայց Նսայի պատրիարքը՝ որ երկ իւր նամակները օրհնալ զուսուր, հարազատ որդիս ըսելով կուզէր Թաղու որ աղային և այսօր անասուն կանուանէ զնա, չէ՞ մի որ ինքը կը լսայ ճանախտ անասունը՝ իւր այս օրինակ ընթացքով և խօսքով որ բոլորովին զուրկ են սկզբունքէ:

Եթէ Նսայի պատրիարքին գրուցածին պէս Թաղու որ աղան լիւր էր և առաջակց պարագլուս և նորա գողութիւնը հոչակ տուած էր Աղէքսանդրիոյ մէջ, ինչո՞ւ համար Նսային այս քաղաքը գտնուած ժամանակը կաղաչէր զնա որ Թիւրքիստիստի—Պէլին (միսիսթր) տը լսուէր ինքնին՝ առջեւ լարեկոս ըլլայ՝ զինքը բարձրա. Խըտիվին ներկայացնելու համար: Ինչ պատճառաւ կըսեմք այս աղաչանքը կընէր, չըլլայ թէ ինքն ալ հոչակաւոր Մանուէլ եղած ըլլայ, որ զոգ անուանած Թաղու որ աղային

չնորհիւր վառաւորուիլ կուզէր և երբէր անոր քովէն զատուել չէր ուզէր և նոյն աղային չբիղ կառքը հեծնելու իւր այցելութիւնները վառաւորապէս կընէր: Բայց մեծա. Թաղու որ աղան՝ Նսային վարդապետութեան օրէն լուս հասկացած ըլլալով անոր անտաշ անձ մի լինելու, մեծամեծաց զուրը չգայած կըստովնէր անոր թէ ինչպէս պէտք է շարժիլ և ինչ յարգանք պէտք է խօսիլ բարձրա. Խըտիվին և անոր պաշտօնէնց հետ. սա կոյն իւր աղքատիւական ջանքը դժբաղդարար անօգուտ եղան՝ զնա քիչ մը կը լսու համար. հետեւեալ Նսայի պատրիարքը վերջերս քանի մը անգամ խնդրելով ներկայանալ Պատրիարքին և իւր խնդրը մերժուելէ ետեւ, հոսի ուրեմն իւր հրաժարական ողջնոր տալու համար Խըտիվին ներկայացած ժամանակն անգամ, որ հաղիւթէ հինգ րոպէ տեւեց, երկու օրինաւոր խօսք ընել չէր նախ, մինչդեռ ինքն զեւ նստած էր, Խըտին Բարձրութիւնը ոտքի ելլելով՝ աղօթքնիւր վրայէ անսակաւ ըրէք ըսաւ ու զատուեցաւ: Կրնամք հաստատել թէ ամեն անգամ որ՝ առանց իւր անուակ տնտեսան Թաղու ընկերակցութեան զուրը զաւանդուել քովը ժամերով ի զուր կըստուր ներս մանկու համար: Եւ վերջերս վսեմա. ներքին գործոց պաշտօնէին զաւանդներն չատկեր իրեն ծանօթ կըլլելով, անոր ասոր կը շարժնէ թէ ինչ հրաչիւք է որ՝ երբեմն իրենց զրայի առաջնորդը (աղաւ մաճի) Նսային, այսօր կը մէկն լսելով եղբ է:

Ասով չեմք ուզէր ըսել թէ Եգիպտոսի իշխանութիւնը չպատուէր զՀայ կղերք, քաւ լիցի. քանզի ամեն մարդ զիտէ, թէ բայ ի Նսային, ո՞րչափ մեծ յարգանք և պատուով ընդունուեցան միւս ամեն Հայ հոգեւոր հովիտէք, այսինքն Ջաւաղանց Սարգիս սրբազանը, ալ Մկրտիչ, ալ Երեմի և հանգուցեալ Խըտաւորոս եպիսկոպոսները, նմանապէս արժանախառակ Դահաւաճաւորան վարդապետը, և մանաւանդ մեր այժմեան խոհեմախոյ առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսը: Բայց Նսայի պատրիարքին նկատմամբ՝ զինի առաջին անգամ տեսուցութեան, ամենին այնպէս չեղաւ. քանզի առաջին կրօնքը պատուաւորեալներով զարդարեալ զնա կրնալ հանգիւսող փաշան, կէսօրէն ետեւ գրաստարարները կրտսէ. նէր զՀայոց պատրիարքը՝ զարդալ ֆոթոմ օրդին քաչելու հանգրձ իրենեկով: Հաւաքեալներն ալ անոր քով պիտի գտնէ զպատկերը Դուստրի, Բաւ Սիհիւս Ալի կոչուած հրապարակին, Մուհարրէմ—Պէլի պարսկալին Ռամիլ զիւլին և ուրիշ տեղւոյնց: Երբոր Նսայի ֆոթոմ կրտսէ քաչելով զքանուր կեկըր ու կտաքով փողոցներէն կ'անցնէր, ամեն մարդ կը տեսնէր որ անոր ետեւէն կըստանէ իւր թէ իւր պատրիարքական բարձր աստիճանին պատուանշաններն եղած ըլլային, փայտեայ սանդուղ (մկրտիվին) մի, ֆոթոմ օրդին անուակ մի, զաւազանալի կիւր երկայն փայտ մի, մէկ շատ հիւթեր կայէ: Օտար աղղիք զայս ամենայն տեսնելով՝ զարմանալով իրարու կը խոսցնէ թէ այս ինչ տեսուր արտադր իրարի պատու իրար մըն է, որ օր մի ի փառա և օր մի ի խաղ կը զըտնուի. քանզի Թաղու որ աղային չնորհիւր Ս. Երեսաղէմայ պատրիարքը ի սկզբան թէ՛ Հայոց ազգին և թէ իշխանութեան կալմանէ այնպիսի մեծ վառաւորութեամբ և պատուով ընդունուեցաւ, որ այս ընդունելութիւնը քաղաքիս մէջ խօսակց ու խան ինք մը կըսած էր:

Մենք զայս ամենայն մանրամասնաբար պատմելով, նպատակիս Ե. Պատրիարքը խոյստուակել չէ. քանզի զիտեմք որ պէտք չունի. բայց միայն հասկնել կուզեմք, թէ ո՞րչափ մեծ է Թաղու որ աղային երկայնաւոր համբերութիւնը՝ որ այս ամեն կարի որ պատասխանները ունենալով հանգրձ, կըլլէ վեհանախարար:

Երուսաղէմայ միաբանութեան այժմեան վարդապետները՝ իրենց եպիսկոպոսներն սկսեալ, բայցապատկեամբ մէկ երկու անձանց, երբ յԱղէքսանդրիա գտնուելով մեծա. Թաղու որ աղային տունը կուգան և անոր կընկերոյ յանուն, բէշ բէշ վրայ բերելով հազարաւակ յարգանքով ամբողջ փայտ կէս նստած ինչ սուրիւ և ինչ քաղաքաւորութիւն ընելին չեն գիտէր. նոյն իսկ Նսայի պատրիարքին բերնէն լսած եմք որ կըսէր, «Նսայի Թաղու որ աղա մըն ալ ես ունենայի վանքին մէջ»: Բայց այժմ, գուցէ վանքին պարիսպներուն ապաւինելով, հեռուէն վարդապետը կը հրամարձակին Սիօնի միջոցաւ:

Թաղու որ աղան գող է, կըսեն այս վարդապետները, բարի. բայց որո՞ւ ասորները գողցեր է, թող ցուցնեն. միթէ Չի տարուան մէջ այսչափ գողցուողներէն մէկն ալ խելք չէ՞ ըրեր իւր իրաւունքը պահանջել զատ բանալով անոր դէմ: Թող անուն մի տան և ըսեն մեզ, թէ անալ այսինչ անձը ձեռք բերաւ իրմէ յաւիտականները: Թաղու որ աղան մարդասպան է եղբ. խիստ լաւ. բայց

դրժ սպանել է և, թող զորացն մեզ, որպէսզի և մեք համոզուելով խորշիմը անորմէ և չա մարդ կարտրէ և զիւր, արդ թող ցուցնեն մեզ թէ զժ արքայութիւն է Թագուոր աղան բան սովորեցնող վարժապետները կը վաճառէ և զիւր, ո՞վ են արդեօք այդ վաճառողները, ասոնցմէ զոնէ մէկուն անունը թող զորացն մեզ, նա այրի կնկան ազգէն ընդունած ամուսկանը կտրեր և հղեր, իւր դաւաղը ազգային դպրոցէն հանելուն համար, արդ ո՞վ է այդ այրի կնիքը, ի՞նչ է տղուն անունը, ի՞նչ է Ստուածոյ թող զորացն և ապացուցանեն մեզ, բայց եթէ չեն կըրնար, ըսել թէ այս ամեն գրուցածնին անամոթ գրաւոր տոթիւններ են, որոց համար պատաստան պիտի տան առաջի Աստուծոյ և մարդկան ։

Թագուոր աղան ի՞նչպէս կրնար ազգէն վճարուած ո՞ր և է ամուսկան մի գաղութեան, քանի որ ազգային հաշիւաներուն մէջ զոր յանձնած է ազգին, ամենեւին ծախք մի չէ նշանակուած վասն ողորմութեան ազգաստաց, ստոյգ է թէ տարին երեք անգամ առատ սղորմութիւն կը բախէ, նոյն տեղոյս ազգաստաց, բայց այս ողորմութիւնը ազգին սնտուկէն չըլլալով, վսեմ Նուպար փաշային քանակէն է, իսկ ազգին կողմէն ազգաստաց եղած ծախքը՝ հիւանդաց և չքաւոր ծանրաբեկներու համար է և այս վերջին ներուն նաւաշէնան տլ կէս պիտի կը վճարուէր Թագուոր աղայի բարեկատու թէմարը, որ ամեն շողենաւոյ գործախալաց հետ բարեկամութիւն ունի ։

Արժան կը համարուի յառաջ բերել նաեւ յիշեալ աղային անցեալ տարի առ եղիպատական իշխանութիւնն ըրած բաւականութեան ազգագոյն հետեւութիւնն, որով Ստեփան վարդապետին աշխատութիւններէն հետզհետէ վերադարձուող հազարի չափ մէկնի և վանցի գործաւորներն իրենց կրկնէր ծրարաւոր դրկուեցան, որոնք եթէ մարդ զուրկ երկիրու տնի նաւաշէնայ և ուրիշ ծախք վճարին, 2000 լիւս պիտի ընէր ։ Մենք չենք ըսեր թէ Թագուոր աղան այս գումարը իւր քանակէն կամ ազգին սնտուկէն պիտի հատուցանէր, բայց և այնպէս ազգաւորաւոր մատուցած բարոյական կարեւոր ծառայութիւնն մըն է, որ այն խեղճ գործաւորաց համար մեծ նպաստ կը համարուի ։

Բայց զիցոք թէ իրաւ է որ Թագուոր աղան իւր քանակէն տուած այսպիսի ամուսկան ողորմութիւն մի գաղութեան, և կը հարցնենք ո՞վ վրայ խառնուել նորա ծոցի գրամին, միթէ այս այս բանին մէջ ալ ազատ պիտի չըլլայ մարդս ։ Երբեք ողբման միջոցով թիւնը թող նախ դորապատի հատուցան համար խեղճ ուխտաւոր, բայց հատուցած վնասը նայի և չափաւորէ, ապա թէ ոչ, մենք ալ տէր Արմենի պէս պիտի ըսենք թէ՛ Քիւրտիս տանի բռնաւորները խալթ բերէ և Ս. Յակոբայ միւս բանութեան անգամայն բով ։

Սիւն ամուստեւորին ըսածին նայելով՝ մեծա. Յակոբեան Թագուոր աղան իւր գերազանց զօրութեամբը, ամենուն վերայ կը տիրէ և իրեն հակառակողները յարստ կը դրէ և հէր ։ Ստանդ ինքնից խօսք են, ինչո՞ւ որ այս օրուան օրս տիրէ իրանց զիւրաւոր պաշտօնայ մի անգամ զիւրաւ չկրնար յարստ դրկել զոր ։ Բայց եթէ Սիւնի ըսածը իրաւ ըլլար, միթէ վրո՞քը Աստուածատուր վարդապետին վրայ պիտի չտեսնուէր, քանի որ 25 տարուան միջոցին մէջ առաջին անգամ ըլլալով նա դատ բացաւ Թագուոր աղային դէմ, և թէ պիտ անիրաւ ու զրպարտիչ ըլլալը չտեսնուէր իմացուելով վնասուեցաւ հիւպատոսարաւ, նէն, բայց և այնպէս ինչո՞ւ չտարտեց զյիշեալ վարդապետը որ իւր յայտնի հակառակորդն է, ուրեմն ի՞նչա՞րարութիւնն զրգուկաւ կը զրպարտեն Թագուոր աղան, որ իւր կենացը մէջ մէկուն մէջ զիւր չէ ըրեր և չգիտեր ընել ։ Բայց եթէ ըսեն որ ուզեց արարել զնա և չկրցաւ, գործեալ կը զրպարտեն ըսելով թէ իւր գերազանց զօրութեամբը՝ մեծին ու փոքրին, հարուստին ու աղքատին կը տիրանայ ու իրեն հակառակողներուն աքսոր կը ստանայ, ինչպէս նոյնը ըսած էր և Աստուածատուր վարդապետը իւր նամակին մէջ ։

Բայց վերջապէս եթէ Թագուոր աղան այս աստիճանի չար անձ մըն է, ինչո՞ւ համար Եսայի պատրիարքը Աղեքսանդրիայէն մեկնելու ժամանակը չողենաւուն մէջ երկնցս անոր ճակատին համար բերելով ըսաւ ջերմեանդ սրտիւ, «Թագուոր աղա այսչափ բարեխիտ անձ մի ըլլալէ չէի գիտէր» ։ Ուրեմն յիշեալ պատրիարքը Յուդայի դէրը կը խաղայ և մատնելու համար կը համարուէր զնա, սա տարբերութեամբ միայն որ Յուդայ իւր վարդապետը մատնեց և ասիական վարդապետ մըն է որ իւր հօգեւոր սրբին կը մատնէ ։

Բայց մենք կարծեմք թէ Երուսաղէմայ միաբանութեան զիւրաւորները իրենց ազգաւորաւ ձեռնարկութիւնները Եղիպատոսի մէջ յառաջ տանելու չար նպատակաւ զՅակոբեան եղբարս իրենց վախճան ըրած են, հասարա-

կութեան այնպէս հաւատացնել աշխատելով թէ նորա ազգին և Վարչութեան կամայը կը հակառակին, որպէս զի այս հնարքով Կ. Պօլսոյ ազգային Վարչութիւնը գրգռեն ընդդէմ մեծա. Յակոբեան եղբարց, և անոնց մէջ վրէժ տանուի ի նպատակ ազգաւորաւ նպատակին յիշեալ միաբանութեան ։ Երուսաղէմայ վանուց միաբանից ամանց այս ձախորդ ձարպկութիւնը, որ Կ. Պօլսոյ նախորդ Պատրիարք ամենա. Պօլսոյ սրբազանին օրովը չյաջողեցաւ, չենք կարծեր թէ կը յաջողի այժման Պատրիարք ամենա. սրբազան Հայրիկին օրովը, որուն հետեւեալ խոհեմութիւնը զիտէ ազգային ապագայ ծանր խոտով թեանց առաջըր առնելու ։

Սիւն ամուստեւորը յառաջ կը բերէ նաեւ ազգային ժողովոյ մը ներկայացման խնդիր մը, որ սկիզբէն մինչեւ ցվերջը լի է ստույգ քանակ և զրպարտութեամբ, մանաւանդ այն ըսածը թէ քանի մը անձինք՝ ժողովոյն բայց ուրեմն երկու ժամ ետքը հրաւիրուէր են, այսինքն թէ ժողովը՝ ըստ փրանկաց ժամը եօն պիտի բացուի եղեր, և նորա ժամը ճին երթաւ հրաւիրուէր են ։ Սրբ. Աղեքսանդրիայ ազգային Վարչութիւնը կարող է ապացուցանել Երուսաղէմայ միաբանութեանը որ չէ՝ թէ 2 ժամ ետքը հրաւիրուէր են յիշեալ քանի մը անձինքը, այլ օր մի յառաջ կանչուած ըլլալուն համար՝ ազգաւորութեան տարակիւն մէջ իրենք իսկ ստորագրած են ։ Ստանդ կը յայտնէ մեծապէս Եսայի պատրիարքին խեղճ վրայ, որ ինքն առանց հասկնալու, գործիք կը արէ քանի մը չարամիտ հակառակորդաց և Սիւնի միջոցաւ ամեն բան արեւելից հրատարակել կուտայ ։ Բայց եթէ իրմէ պահանջուի որ ըսածներն և գրել տուածներն ապացուցանէ ի՞նչ պատասխան պիտի տայ ։ Անշուշտ պիտի ըսէ թէ՛ ևս ի՞նչ գիտեմ, այնպէս լսեցի և այնպէս գրել տուի ։ Բայց յայնժամ մենք ևս իրաւունք կունենանք Եսայի պատրիարքին նկատմամբ մեր ամեն լսածները հրապարակաւ հարցնել իրեն և լսել թէ արդեօք ստոյգ է որ ինքը յԱղեքսան ուղեւորուած ժամանակը, այն տեղի ազգայնոցմէ ժողոված զրամբ անպատու կերպիւ վատ նկուն համար երկնցս իրատուներ և յանդիմանուէր է հանգուցեալ Շահնաւարեանց կարողութեամբ վարդապետէն, որ վերջապէս պարտաւորուէր է ծամբայ զնել զինքը իւր հիւանդութեանը պատճառաւ . . . ։

Մենք այս ըսածնիս՝ ընդարձակ պարագայիւ պատմեալով, չենք ուզեր իրրեւ ստոյգ՝ Եսայիին երեսը զարնել, քանզի ինքն ալ կարող է մեզմէ պատու պահանջել և խնդրել որ ըսածնիս փաստիւք հաստատուէք, քանզի պիտի ըսէ թէ որոնցմէ ժողոված ստանքները անպատու կերպիւ վատնեցի, ի՞նչ ըրի, որոնց հետ կիրայ ինձ տրուած զրամակտն օգնութիւնը կայր ։

Կարծեալ եթէ Եսայի պատրիարքը՝ Սիւնի միջոցաւ մարդաստան կանուանէ զմեծա. Յակոբեան Թագուոր աղան առանց ցուցնելու զժողով սպաննուած ըլլալը, մենք ալ իրաւունք ունենք ըսածնիս անունովը հարցնել իրեն ։ Այսինքն թէ ստոյգ է արդեօք որ Երուսաղէմայ միաբան խօրին վարդապետին մահուան պատճառ Եսային կը արհեստագործութիւնը չկրնար իրաւունք վաճառել Եսայի պատրիարքին քարացեալ սիրտը՝ անոր ներս լսողութիւնը ստանալու համար, ինչքան պարտաւորուէր է մինչեւ անգամ իւր անկողինը ծախել, և վերջապէս Թագուոր աղան իւր կողմէն բոլիչ յուղարկելով զարմանել տուէր է զնա ։ Բայց յայտնենք անոր ճանապարհին ծախքը վճարելու և Պիլատի զրկելու զյիշեալ գործադէ վարդապետը, որ Կ. Պօլսոյ նախորդ Պատրիարք Պօլսոյ սրբազանին յանձնարարութեամբը եկած էր յԱղեքսանդրիա ։

Մանաւանդ հարկ կը համարուի յիտապայ ըսածներն իւր հրապարակաւ հարցնել, ճշմարիտը իմանալու համար ։

Ստոյգ է արդեօք որ Եսայի պատրիարքը՝ հանդուցեալ Յովհաննէս Ս. պատրիարքին թողուցած 8000 լիւս պատրաստ զրամը ըստ քմայ ուտել է ոչնչացնելէ ետեւ, իւր պատրիարքութեան սկիզբէն մինչեւ ցայսօր, ըստ ստույգ ևս իմարանից, վաճար 22,000 լիւս տոկոսաւոր պարտուց ներքեւ դրեր է ։

Ստոյգ է որ խորէն Նար—Այն սրբազանը հրապարակաւ զրուցած ըլլալով թէ Եսայի պատրիարքը կամ սրբապետը է կամ նենգաւոր ի նախատինս ազգին ։

Ստոյգ է ըսածնիս որ Եսայի պատրիարքը յայտնի զրպարտիչ և ստախոս մըն է, ինչո՞ւ որ այնինչ Թագուոր աղան իւր ազգային հոգաբարձութեան միջոցին 8—4 անգամ իւր հաշիւները ազգին տալէ և իւր պաշտօնէն հրաժարուելէ ետեւ, դարձեալ յիշեալ պատրիարքը Սի-

սնի Օգոստոսի ամսատետրովը կըսէ թէ Թագուոր աղան հաշիւ տուած չունի, մինչդեռ ամեն մարդ գիտէ թէ յիշեալ հաշիւները ազգին ներկայացնելէ ետեւ՝ անորմէ վաւերացուց նոյն հաշիւներուն մասին, զորս ուղղող տեսաւ և դերաւ, Սիւնի, Ներսէս, Իդնատիոս և իւր ասակ կախիկները յատկապէս աչքէ անցուցին ։ Այլեւ միթէ նոյն իսկ Եսայի պատրիարքը չառնա՞ւ նոյն հաշիւները և բռնուած տուումներուն կարգադրութեան ինչ յանձնարարութեան գործը ըլլալով չառնա՞ր կից որ վանքին համար ևս նոյն տուումներէն ծախու առնուի, որոնք յիշեալ ազգային միջոցաւ գնոյ առնուելով յանձնուեցան իւրեն ։ Բայց յայտնենք միթէ Ջալալիանց սրբազանը՝ յիշեալ պատրիարքին ծախսեալը, նոյնիսկ ազգային երեսմուսկան ծախսուց պատճէնը մանկամասնաբար չառնա՞ւ ։ Սրբ. Գայիկ իւր հաշիւները միայն վսեմա. Նուպար փաշային տալ պարտաւոր էր որուն պաշտօնը կը կատարէր փոխանորդութեամբ, բայց և այնպէս այս ամեն զիջումն էր յօժարատուութեամբ ըրաւ, որպէսզի ի պահանջել հարկին վայրահաշ բերանները զիւրաւ կարկեցնէ ։

Ստոյգ է արդեօք թէ Եսայի պատրիարքը Եղիպատոս երես ժամանակը՝ ազգին երեւելիներէն բազում յարգած, ուր ընդունուի է ետեւ, երբ ոստիկանութեան վսեմա. տեսուչն իշխանութեան կողմանէ ի տուն Թագուոր աղային դասեր է պատրիարքին դալուտը շնորհաւորելու ի պատու ազգին, Եսային փոխանակ շնորհակալութեան քանի մը օրինաւոր խօսք ուղղելու առ Նորին Վսեմութիւն, վերջին տմարդութեամբ շորապը քակելով լու (փորէ) փնտուկեկտիւր է ոստիկանութեան տեսչին առջեւ ։

Իրաւ է թէ Եսայի պատրիարքին ընկերակից գտնուող Ստուածատուր վարդապետը՝ Թագուոր աղային տունը անոր անկողնոյ սենեակը ինքնահրաւիր մտնելով բազմացին վերայ ոտից ամաններով վրուէր պառկել է, որով միտաբանաց աղիւս կերպաները աղտոտած ըլլալուն Թագուոր աղային սիրտը նեղացեր է ։ Վերջապէս այս տմարդի հիւրերուն այսօրինակ և ուրիշ ասոր նման անկրթ վարմունքին չկրնար չհարմարել, քանի մը օրէ ետեւ յիշեալ տղան աղաչեւ է զմանս յազգային երեւելի եաց որպէսզի իր թէ իրենց կողմանէ համոզեն զՊատրիարքը որ իրեններովը հանդերձ յԱռաջնորդարան քաշուի, ուրեք Ստուածատուրին անկողնոյն տակէն պուքալ մի օղի գտնուի լուեցաւ ։ Այս այն Ստուածատուրն է, որ միաբանից մէջէն իրրեւ ամենէն արժանաւորը՝ Եսային հետը բերած էր և միտք ունէր Եղիպատոսի առաջնորդութիւնը անոր յանձնել ։

Իրաւ է արդեօք որ Եսայի պատրիարքը 60 ֆրանքի արժողութիւն ունեցող ֆոթոկրաֆի սնտուկ մի հետը բերած է եղեր՝ բարձրա. խառնուել ընծայելու համար, բայց Թագուոր աղան զայս լսելով, փութացեր է արգելել այս անպատեհ ընծան, չայոյ պատրիարքին անուան նուաստութիւն մի չըլլալու համար ։

Իրաւ է որ Վահրէի կեղեցւոյն բաղը՝ Սիւնեայի կապուրդ և Ստուածատուր վարդապետը խօսքով կոխի մը բռնուելուն՝ այնտեղ գտնուող պատուաւոր աղային մը մէջ ընդունուի մտեր և օրհնեալ մօրուքին իրարու ձեռքէ աղատու է ըսելով՝ եթէ դուք եկեղեցականքդ, այդպէս կը վարուէք, մենք աշխարհականքս ի՞նչ պիտի ընենք ։ Իրաւ է թէ Եսայի պատրիարքը Վահրէ եղած ժամանակը սուրբ եկեղեցւոյն բնակէ այժումմադ Թերմանը միւր ըսելով սպառնալից չանթեր կարճալէ եղեր ժողովրդեան, ու անհամ քարոզներով ամեն կիրակի զըլաւայաւութիւն սրտաճանաչուն համար, ազգային ընդհանուր ժողովով նախապէս որոշուած ըլլալէ ետեւ, Վարչութեան կողմանէ պատգամաւորութիւն մի դասեր և խնդրել է Եսայի պատրիարքին որ իւր քարոզները դադարեցնէ, և այս անորեւթեանը պարտաւորուէր է հնազանդել ։ Այսինքն թէ այս եղելով թիւնը արձանադրուած է Վահրէի ազգային տուումարայ մէջ, որ տեսնել ուղղուներուն համար բայց է ։

Վերջապէս իրաւ է արդեօք որ Եսայի պատրիարքը քարոզ տուած ժամանակը խառնեւ զժողովուրդը՝ թիւնքն վսեմա. Նուպար փաշային հրաւիրանքը յիշեալ տուս կերէ և այս խօսքը Նորին Վսեմութեան ականջը հասնելուն, հանգուցեալ վսեմա. Աղաթօն է ֆէնտիլին և Նուպար փաշային կողմանէ մէյմէկ յանդիմանական նախաձեռնելի է իրեն՝ իւր ստախոսութեանը համար ։ Այսինքն թիւնքն Եսայի պատրիարքը չի ընդունաւ զնա պարզ ու թող կուտայ մեզ, կրնամք հրատարակել նոյն պատճենները ։

Սրբ. այս ամեն ըսածներնիս ստոյգ են թիւնք, կաղաչեմք Երուսաղէմայ պատրիարքին որ պատասխան մի տայ մեզ Սիւնի միջոցաւ ։

Յիշեալ ամսատետրը կրէ՝ թէ՛ Սինոյ (Յակոբեան) միտքը երկրորդ կտակը անհրաժեշտ ընելով՝ անոր մէջ նշանակուած հանգուցեալ Պաշտեան Կարապետի վրայ մէկ միջոցն պահանջը կորսնցուցնէ է, որոյ մէկ մասը Իզմիրի հիւանդանոցին և ժառանգորդացը կտակուած է։ Բայց զարմանքը այստեղէն որ, եթէ տիկին Բարկը այս պիտի մեծ պահանջը մի ունէր, ինչո՞ւ վանցի Կարապետին կենդանութեանը չէ պահանջեր և ինչո՞ւ վանցիին մեռնելէն ետքը՝ որ այժմ եթէ տարի անցած է, ինքը չէ խնդրեր, ու այժմ որ երկուքն ալ մեռած են, կտակաւ ուրիշի կը թողու։ Ինչ մեծ առատաձեռնութիւն։ Եթէ Իզմիրի Հայոց խելքը՝ Երուսաղէմայ միաբանութեան անդամոց տմանց խելքին նմանէր, այսօր Կարապետի գումարին հաւատ պիտի ընծայէին, բայց մենք իզմիրցոց կողմանէ միաբանութեանը կը թողուք վայն, այն պայմանաւ որ ի փոխարէն նոյն մեծ գումարին՝ 1000 զուրուշ միայն նուիրեն Իզմիրի ազգային հիւանդանոցին, և դատը վրանին առնելով՝ միայնալը իրենք չահին։

Եսայի Պատրիարքը կամ Երուսաղէմայ միաբանութիւնը՝ Յակոբեան Թաղաւոր աղային գէ՛մ իւր օւնեցած հակառակութիւնը խիստ վատարար կը յայտնէ։ Քանզի մինչդեռ նոյնիսկ Սատուածատուր վարդապետը և երկրորդ կտակին կտակաւատար տէր Պատարեան Յակոբ աղան՝ Սիւնի Օղոստոս ամսատետրով հանգուցեալ Բարիդ տիկնոջ թէրէքէն մաս մի ինչքը կնքեալ և արծառնադրեալ Երուսաղէմէ Գէորգ ազգային պահպանութեանը յանձնուած ըլլալը կը խոստովանին, Սիւն աւանդութար դարձեալ նոյն թուոյն մէջ կրէ թէ «բոլոր ծանրագին ինչքը Թաղաւորին տուելը դային»։ Ըսել է թէ ինքն իւր բերնովը կը յայտնէ անարատիւ զրպարտիչ ըլլալը։

Գանք այժմ Մեսրոպ եպիսկոպոսին նկատմամբ Սիւնի նկրդներուն։ «Շէ՛ք զիտեր կըսէ, որ Մեսրոպը եպիսկոպոս արդէն Եզրիպտոսէն շատ աւելի բազմահայ քաղաքի մը Առաջնորդն էր և հիմակ Յակոբեաններուն դերին է։ Իրաւ է որ Երուսաղէմայ միաբանութիւնը գեւ չէ սովորել թէ՛ այս աշխարհի մէջ մարդ աղատ է իւր անձին նկատմամբ, բայց ի Միսթրա վարդապետն... և թէ Մեսրոպը սրտազանձ ինչպէս որ իւր աղատ կամքը եկած է, անտի ալ աղատ է իւր ուզած ժամանակ պատուովը երթալու։ սակայն սա կտորը մեզ խիստ ծիծաղալար չէ երեւոյս։ այսինքն՝ Սիւն կըսէ, «Հիմա ազգային կիցրոնական Վարչութիւնը Գրասիրտին 10,000 ժողովրդոց ձայնին լսէ և զրիէ հոն այդ եպիսկոպոսը գոր կոչուցն»։ Մասին կըսէ, «Տրապիզոնցի ալ Մեսրոպին դժգոհ ըլլալով բարեպաշտէ ասիկա կը լինուի նոյն անորմէ ազատուելու։ ուստի և լռեցին անոր յեղիպտոս երթալուն»։ Կ. Պօլսոյ Պատրիարքը կըսէ, «Քրիստոս հոս Պօլսոյ կու»։ Իսկ եզրապահայը կըսէ, «Մենք մեր սիրելի Առաջնորդը չենք թողուր որ երթայ»։ Արդ Մեսրոպը եպիսկոպոսը ինչ ընէ, որո՞ւն խօսքին մտիկ ընէ, Հայրիկին, Մասիսին, Սիւնիին, թէ ժողովրդեան որ ամենէն մեծն է։

Բայց թէ ինչո՞ւ բազմահայ ժողովուրդ մի թողովէ՝ 500 տնտուր քաղաքի մը Առաջնորդ ըլլալ կուզէ եղեր։ Այսոր ի պատասխանի կըսենք թէ, քանի որ ինքը գոհ է այս փոքրաթիւ ժողովրդէն քան Պոնտոսի բազմահայ վիճակէն, իրենց ինչ հոգն է որ իրար կանցնին այս բանին համար։ Դատ չանցած պիտի տեսնեմք անշուշտ որ զՀայրիկին ալ եթէ իր ըսածին նման ի խաչ հոն գլուխ տնկելով, չվանտեն իւր պատրիարքական տիտուէն, ինքն պիտի պարտաւորի իւր հրամարտինը տալու։ Այն ժամանակը այսոր իւր հրամանաց ներքե գտնուողը՝ զուցէ յայնժամ իւր մեծն ըլլայ և հարցն իրեն, «Հայրիկ՝ դուն որ Թուրքիոյ գրեթէ երեք միլիոն ժողովրդեան հոգեւոր հովիւ էիր թէ և միայն Կ. Պօլսոյ Հայ ժողովրդէն ընտրեալ և տար տեղէն հրամաններ արձակելու տրուած, ինչո՞ւ համար նոյն բարձր ասիոսը թողովով՝ այսօր փարաթիւ ժողովրդեան մի Առաջնորդ ըլլալ որոշեցիր»։ Այս հարցմանը՝ Հայրիկը յայնժամ ինչ պատասխան որ պիտի տայ, թո՛ղ նոյն պատասխանը այժմ ընդունած ըլլայ մեր սրբազան Առաջնորդէն։

Սիւն ամառաւորը մինչև ցարդ, ընդդէմ իւր ծանուցման, հատուցեալ կուզէ հասարակութեան թէ Մեսրոպը եպիսկոպոսը ազգային կամօր Եզրիպտոսի առաջնորդ ընտրուած և ընդունուած չըլլալով, տիրութիւնը չհանձնէր նորա առաջնորդութիւնը։ Կըտեսնեմք որ Սիւն և իւր համամիտները ամեն բանի մէջ ազդէն են և ամեն նեւին չեն մտածեր որ՝ եթէ եզրապահայը իրենց առաջնորդը ձանձրած չըլլան զգիրաւ։ Մեսրոպը եպիսկոպոսը, իշխանութիւնն ալ հարկաւ զնա Եզրիպտոսի առաջնորդ (բաթրիք) պիտի չճանաչէր, և անոր կնիքը յարկելով ազգային զանալան խնդիրներ պիտի չըզրձաղէր ու

բանակցութեան պիտի չմտնէր անոր հետ։ Իսկ երբ այս ամեն բաները ի դորձ դրուին, ինչպէս չճանչցած կըլլայ անոր օրինաւոր առաջնորդութիւնը։ Ինչո՞ւ համար իշխանութիւնը Երեւոյս և հանգուցեալ Իզնատիոս եպիսկոպոսաց կնիքները չուզեց ճանաչել և անոնց խնդրազրկները ետ դրից։ — Վանդի Եզրիպտոսի ազգային Վարչութիւնը ի պաշտօնէ իմացուցած չէր իշխանութեանը թէ անոնց առաքելութիւնը կը ձանաչէ և կընդունի։ Եթէ իշխանութիւն եպիսկոպոսը մեռած է, գոհութիւն Աստուծոյ Երեւոյս սրբազանն ողջ է մեր այս Եսածները ստուգելու և հաստատելու համար։

Իսկ Մեսրոպը եպիսկոպոսին ընտրութեան ճիշտ պարագաները հետեւեալներն են։ Եզրիպտոսաց ասիէ երեք տարի յառաջ գալիսին քուէարկութեամբ ընտրեցին իրենց առաջնորդը։ Նորին Արքայութեան իւր նոր վիճակը յուղարկելուն համար՝ Եզրիպտոսի ազգային Վարչութեանց կողմանէ՝ չորս անգամ նամակ գրուեցաւ ի պատրիարքարան Կ. Պօլսոյ. բայց և ոչ մի պատասխան ընկալան։ Թէ և ինչ լրտա տարեկան մուքատուս անուամբ տուրքը ուղիւ համար՝ յիշեալ պատրիարքարանը զանց չըբաւ նամակներ գրելու։ Արդ՝ եթէ Եզրիպտոս Երուսաղէմայ թէ՛մ եղած ըլլար, չէ՞ մի որ և՛ տարի ի վեր Երուսաղէմայ Պատրիարքին պիտի խնդրուէր յիշեալ տուրքը։ Բայց այս ստույգ է որ Եսային փոքր գումարներ ի Կ. Պօլսոյ յուղարկելու գէ՛շ սովորութիւնը չունի։ Բայց շատ տուողը՝ անշուշտ քիչն ալ պիտի տայ։

Կ. Պօլսոյ պատրիարքարանին այս անմեկնելի երկար լուսթեանը տարիուկէ համարելի է ետեւ, եզրապահայը բազմաթիւ ստորագրութեամբ խնդրազրկ մի մատուցին բարձրաւ։ Խնդրովն, որպէսզի արդէն իւր տալիս չընդգտնուէ իրենցմէ սիրեցեալ Մեսրոպը եպիսկոպոսը՝ որ զաւտնի քուէարկութեամբ Եզրիպտոսի առաջնորդ ընտրուած էր, բարեհաճի ի նոր վիճակ իւր բերել տալ։ Ն. Բարձրութիւնը իւր հաւատարմ ժողովրդեան աւերաը նկատողութեան առնելով, մարդասիրարար փութացաւ հաղորդել վայն ի Կ. Պօլսոյ բարձրաւ։ Այսի փառային, յորմէ ազգարարական նամակ մի յուղարկեցաւ նոյն մայրաքաղաքին Հայոց պատրիարքարանին։ Եզրիպտոսի իշխանութեան Բարձրագոյն Վանքն ընդունած պատասխանը մեր ազգային Վարչութեանը պաշտօնապէս հաղորդելով՝ իմացուցաւ թէ պատրիարքարանն ըսած ըլլայ որ՝ «Երուսաղէմայ միաբանութեան և եզրիպտոս Հայոց մէջ կալուածական խնդիր մի լինելով, հարկ է որ ուշացնէ յոյզարկումն Նորին Արքայութեան մինչև որ նոյն կողմը ըմբնայ, որպէսզի նորանոր խտրութեանց ասիկա չտրուի»։ Երկար բանաստեղծութիւններէ ետեւ կալուածական խնդիրը՝ վեհմա. Նուարար փառային ազգապարական միջամտութեամբ և երկու հակառակորդ կողմանց հաճութեամբ, ըմբնցաւ. բայց Պօլսոյ պատրիարքարանն դարձեալ չուզեց յուղարկել զՄեսրոպը եպիսկոպոսը Եզրիպտոս։ Յայնժամ վերստին բազմաթիւ ստորագրութեամբ երկրորդ աղերասողի մի տրուեցաւ Պոնտաքային յիշեցնելով Նորին Բարձրութեան՝ պատրիարքարանին տրուած առաջին պատասխանը։ Այս երկրորդ աղերասողին օրինաւոր պահանջուած իշխանութեան կողմանէ Բ. Գրան հաղորդուելով և նոյն միջոցին Նուարար փառան Երուսաղէմ վերադարձած լինելով՝ Նորին Վանքնութեան կողմանէ ևս նամակ մի գրուեցաւ ի պատրիարքարանն. հետեւաբար Մեսրոպը սրբազանն թէ՛ աղերսութեան, թէ՛ եզրապահայոց և թէ՛ պատրիարքարանի հաճութեամբ իրեն Առաջնորդ յուղարկեցաւ առ մեզ։ Արդ՝ այս պայման ըլլալով, ինչպէս Սիւն ամառաւորը անպատկառ զկնքը կը յանդգնի ըսելու թէ Յուկոբեան թաղաւորն է միայն նորա առաջնորդութիւնը ձանձրողը, մեկխառնելի պօզաճը շանատ յաւելցնելով։

Վերջացնենք խօսքներն յառաջ բերելով որ Սիւն ամառաւորը՝ զեզրիպտոսաց պարտաւելու մտքը, անհիմն խնդիրներով ամենէն ցած միջոցներու դիմած է և կըսէ, «Բնն է այ՛ ազգային օրինաւոր իշխանութիւնը՝ որ ոչ հաշիւ ունի և ոչ տուամար և ոչ ալ կրնայ ծախուց տեղի ցոյց տալ»։ Հիշեալ ամսատետրին խմբագիր միաբանն ըր պարտը պիտի դնեն մեր վրայ ծախուց տեղերը մի առ մի ցոյց տալ, ուստի թո՛ղ բարեհաճին գալ Եզրիպտոս և ազգային տուամարները խառնելով աչօք բայօք տեսնեն իրենց Պատրիարք Հօր զբոսանաց, ֆիթիլիա, ֆիլայի և անոր ուրիշ բաներու համար եղած ծախքը, նամառապէս Սատուածատուր վարդապետին առաջին անգամ հոս գալուն, անոր համար գնդ տանուած օղին արժէքը։ Եւ եթէ յիշողութիւնով չտեսնուի, Յակոբեան մեծաւ։ Թաղաւոր աղան զուգահեռելով այժմեան զրուցուածները, Երուսաղէմայ պատրիարքին տու եղած ժամանակը՝ իրեն և իւրայնոյ ըրած օրական ծախուց հաշուէ

ցուցալը՝ դովելի վարդապետութեամբ մի, իւր վարդապետներուն բռնել տուած է. հետեւաբար այս օղին արժէից հաշիւն ալ կամ Մատթէոս և կամ Սատուածատուր վարդապետին ձեռագրովը դրուած պիտի ըլլայ. ըսել է որ հետաքրքիր անձ մի, եթէ ուզէ, ազգային թղթերուն մէջ կրնայ գտնել յիշեալ հաշիւը։ Բայց Սիւնի ըստ ծին պէս ենթադրելով թէ Եզրիպտոսի ազգային Վարչութիւնները ոչ հաշիւ ունին և ոչ տուամար՝ բայց Երուսաղէմայ միաբանութիւնը հարկաւ մեծ մեծ տուամարներ պիտի ունենայ. ուրմն կը հարցնենք, ինչո՞ւ համար մինչև ցարդ հաշիւ չիցուցներ Ազգին, թէ Կալու Եսայի Պատրիարքը Կ. Պօլսոյ ազգային ընդհանուր ժողովոյն մէջ հրապարակաւ երգում ըբաւ Ս. Յակոբայ վանուց տարեկան երկմոյց հաշիւը տալու և այն պայմանաւ միայն պատրիարքական աստիճանը բնկալու։ Արդ դարձեալ կը հարցնենք Սիւն ամառաւորին՝ ինչո՞ւ համար Երուսաղէմայ Պատրիարքը հաշիւ չտար Ազգին, թո՛ղ պատասխան մի տայ մեզ. . . . *

ՁԱՆԱԶԱՆ ԵՌԻՔԻՐ

Զմիռնիա, 10 Հսկտեմբերի։

Մեր ընդհանուր կառավարիչ վսեմ Վ. Երկ փառան՝ որ Այսրն պայցած էր պաշտօնական զանազան կարեւոր դործոց կարգադրութեանը համար, անցեալ շաբթու վերադարձաւ յուրախութիւն սրտի քաղաքիս։

Նորին Վսեմութիւնը տեսնելով զհարկաւորութիւնը կառայնաց ճանապարհի մը ի մէջ Այսրն, Վարչի լիւի և Տէնիլիլի, փութացաւ ծանուցանել Բարձրագոյն Վրան, հրաման խնդրելով որ ձեռք դարձէ այսպիսի օգտակար ճանապարհի մը շինութեանը։

— Այսրն վերալիւիլիս աստիճանութեան տեսուչ վսեմաշուք Աստէն—Պէլը՝ Կ. Պօլսոյ աստիճանութեան պաշտօնեայ վսեմա. Հիւսէյին փառային հրաւիրուած ըլլալով, անցեալ շաբթու գնաց ի մայրաքաղաք։

— Օգոստոսիա Սուլթանը՝ իմանալով թէ Վանքի վրայ Միտցեալ Վահանգայ հասարակագիտութեան արաքին դործոց նախորդ պաշտօնեայ միտար Սիւստայնցիութեան պիտի երթայ ի Կ. Պօլսոյ, հարկաւոր հրամաններ տուեւ որպէսզի իւր աստիճանին արածանաւոր յարգանք ընդունուի յիշեալ կենցաղապետ երեւելի անձը։

— Կալիւթայէն կը դրեն մեզ թէ՛ Երուսաղէմայ միաբան արժանա. Ներսէս վարդապետը, որ նուիրաւ կուլեան պաշտօնիւ ի շնորհատան յուղարկուած է Ս. Հակոբայ վանուց կողմանէ, յիշեալ մայրաքաղաքէն մեկնէր է ի Մատթաս երթալու, ուսկից ի Պոմպա պիտի երթայ և անտի պիտի ուղեորի եղեր յիշեալ վերադառնալու։

— Մայ վանուց միաբան արժա. Կարապետ վարդապետը անցեալ շաբթուանէ ի վեր Իզմիր կը գնալու Կոստանդնուպոլսէն դալով։

— Հիսուսի չափ Եզրիպտոսի պատանիներ, որոնք բարձրա. խնդիրն ծախքը Փարիզի մէջ իրենց ուսմանը կը խառնուին լազարէի, պատեալազմական ծանր դէպքերուն պատճառաւ անցեալները վերադարձեր են ի Վահիլէ. ըստ անորհոյսութեան փոխաբային։

— Սոյ և Եզրիպտոս կաթողիկոսութեանց նըկատմամբ Կ. Պօլսոյ ազգային ընդհանուր ժողովոյն բռնած ապօրինաւոր ընթացքին դէմ բողոքողի մը ընկալաք, զոր մեր յաջորդ թուով պիտի հրատարակեմք։

— Եզրեքաթիլիայէն կը դրեն մեզ թէ՛ ամուսն Յին յիշելը նոյն քաղաքի վառօղի շտեմարաններէն մէկը՝ չիտցուիլի ինչ գիտուածով, կրակ առնելով ահային որոտում մի տեղի ունեցեր է և զրիթէ ամեն տուններուն ապակիները կտրտեւ են։ Իսկ մօտաւոր չէնք բերէ 50 չափ տուն քանդուեր է ու հարկեր չափ անձինք զոհ եղեր են այս սոսկալի դէպքին։

— Երեքաթիլի երեկոյին Իզմիրի թատրոնը բայուցաւ խառնուած նուագերգութեամբ, որուն ներկայացումը կատարելապէս յաջողեցաւ։ Բաղմաթիւ հանդիսատեսները մեծապէս զոհ եղան թատրոնին Տնօրէն Սինիօր Բարմէ՝ ճիւղին ըրած ընարուութեանէ ի մասին նուագերգական խմբին։

— Այս շաբթու 40—50 կողով աֆիօն վաճառեցաւ 2004 և 210 զուրուշի չէքին։ Այսօր մեր շուկային մէջ գտնուած պատրաստ աֆիօնը 1100 կողով է։

Խմբագիր—տէր լրագրոյս,

Գ. Կալու Գ. Պաշտապէտն։

Ի ՏԳՍՐԱՆԻ ԱՐՇԱՒԱԾԱՅԻՆ ԱՐԱՐԱՆՈՒՄ